

Statsminister Odvar Nordlis foredrag i Tønsberg 6. september
1980.

Etter fellesmøtet mellom partiets sentralstyre, LOs sekretariat, Regjeringen og stortingsgruppas styre skrev en Oslo-avis at de sakene som ble presentert der var velkjente og dermed også politisk kjedelige. Møtet ble derfor etter avisens oppfatning initiativløst, og uten interesse.

Hvilke saker var det så det dreiet seg om? Jo, de nevnes også i artikkelen: Behovet for å sikre sysselsettingen, skape en rettferdig boligpolitikk, føre tilsyn med prisutviklingen, bygge ut helsesektoren, styrke demokratiet. Dette skulle altså være de politisk uinteressante og kjedelige sa-

- 2 -

kene i en verden der massearbeidsløshetens spøkelse har reist seg for alvor og der folk roper etter arbeid og sosial og økonomisk trygghet.

Her ser vi presentert det dilemma Arbeiderpartiet og Regjeringen står overfor: Det som er de helt sentrale oppgavene for vår virksomhet, å sikre sysselsetting og skape bedre grunnlag for medbestemmelse og rettferd oppfattes som kjedelige oppgaver. Spørsmålet er bare: Kan vi droppe dem av den grunn - eller slutte å snakke om dem?

I vårt mediasamfunn skal det skje nye ting hver dag. Det skal være nye tanker, nye idéer, helst dramatik og kriser. Men det viser seg jo at i den politiske hverdag melder det seg oppgaver som ikke kan løses én gang for alle. Dag etter dag stilles vi overfor de samme utfordringer. Forskjellen fra dag til dag synes bare å være at det stadig blir vanskel-

gere å løse dem, at det stadig koster mer å møte dem.

Det samfunn vi lever i har gjennomgått en fantastisk utvikling i de siste ti-år. Det er i sannhet skapt et nytt og bedre økonomisk og sosialt grunnlag for den jevne kvinne og mann. Likevel må vi erkjenne at den vesentligste arbeidsoppgaven for vår bevegelse, nå som før, er å sikre grunnlaget for trygghet og likeverd, for solidaritet og medbestemmelse. Det har vært, og vil fortsatt være utgangspunktet for vårt daglige virke. Trygghet er ingen selvfølge i vår verden.

Vår oppgave i tiden fram til valget neste år vil derfor være å framstille vår politikk, våre idéer, våre synspunkter på en slik måte at det blir klart for de fleste at nettopp i vårt program og i vår politikk ligger mulighetene for en fortsatt rik utvikling såvel for det enkelte menneske

som for samfunnet som helhet.

Ser vi oss om i verden i dag kan vi vel uten videre konstatere at det eneste sikre vi ser er en urovekkende mangel på stabilitet. Den internasjonale utvikling preges i stadig sterkere grad av usikkerhet. Dette er utgangspunktet for vårt arbeid med å skape trygghet og stabilitet i vårt eget land. Utenriksministeren vil senere under møtet legge fram de problemer vi møter i vår utenriks- og sikkerhetspolitikk. Jeg vil derfor bare begrense meg til å si at det såvisst ikke er noen grunn til å sette til side trygghetsaspektet i vår politikk.

Internasjonalt gir situasjonen grunn til engstelse. Økonomisk sett er den vestlige verden ute i det mest alvorlige uføre etter krigen. Inflasjonen øker igjen, mellom 20 og 25 millioner mennesker går uten arbeid, og utsik-

tene framover er dystre. Vi har liten grunn til optimisme.

Det skulle være unødvendig å minne om at Norge med sin sterkt utadvendte økonomi ikke kan være upåvirket av det som skjer i andre land. La meg likevel nevne det og samtidig gjøre oppmerksom på at heller ikke de etter hvert store oljeinntekter gjør oss økonomisk uavhengige. De gir oss riktignok et større spillerom, men vi må alltid ha for øye at Norges situasjon også avgjøres utenfor våre grenser. Det som skjer ute angår også oss.

Hittil har vi, takket være en bevisst politikk fra Regjeringen, med sterk oppslutning fra parti og fagbevegelse, klart å styre det norske samfunn gjennom et internasjonalt urolig farvann på en stort sett tilfredsstillende måte. Vi har sikret arbeidsplassene, men det har kostet. Det er flere i arbeid i Norge i dag enn noen gang tidligere.

Det er flere under utdanning. Vi har maktet å holde en forholdsvis moderat prisstigning sammenliknet med mange andre land. Trygdede og lavinntektsgrupper har hatt en til dels betydelig realinntektsforbedring.

Vi har i de internasjonale fora hvor slike spørsmål drøftes, forsøkt å få gjennomslagskraft for den fulle sysselsettings politikk også i andre land. Det har vi gjort både fordi vi mener at arbeidsledighet er et moderne samfunn uverdige, og fordi det økonomiske oppsving vi venter på, bare kan komme når flere hender er i arbeid og når etterspørselen stiger.

Andre land har valgt en annen linje i sine forsøk på å løse de akutte økonomiske problemer de står overfor. Men vi er likevel i den situasjon at selv med økende ledighet kan en også notere økende inflasjon i en rekke vestlige

industrieland.

Dette gjør at vi fortsatt må vie sentral oppmerksomhet mot tryggingen av arbeidsplassene når vi skal utforme vår politikk for de kommende år. Jeg er klar over at det ikke fenger lenger å snakke om full sysselsetting i et samfunn der ledighetsproblemet stort sett er å finne i utkantområder. Det er som nevnt blitt en såkalt "kjedelig" sak i opinionen. Stort sett tar man det som en selvfølge at man har et arbeid å gå til, at man har sin inntekt. Men vi må ha det helt klart for oss at å sikre sysselsettingen vil fortsatt være en av de tyngste politiske og økonomiske oppgavene vi står overfor. Det er ingen selvfølge at Norge kan bli liggende som en øy med full sysselsetting i et internasjonalt hav av arbeidsløshet.

Hittil har det kostet mye å trygge arbeidsplassene, og det vil ikke koste mindre i framtida. Vi har imidlertid vært i den lykkelige situasjon at fagbevegelsen har sluttet helt og fullt opp om en slik politikk. Det er solidaritet i praktisk politikk. Jeg forutsetter at vi fortsatt kan regne med fagbevegelsen når vi nå skal slå nye slag for trygging av arbeidsplassene på lengre sikt.

Sysselsettingen er altså utgangspunktet for hele vår økonomiske politikk. Det betyr at vi må justere målsettingene på andre områder for å innfri det som vi anser for å være den helt sentrale målsetting. Det vil kanskje bety at vi kanskje må akseptere en noe høyere prisstigning enn vi ellers ville være villige til å gjøre.

Spørsmålet vi kan bli stillet overfor er simpelthen om vi ønsker å slå av noen marginaler på prisindeksen og dermed sette sysselsettingen i fare.

Hittil har vi vel mestret disse problemene forholdsvis godt. Vi kan mestre dem fortsatt, men det vil i tida framover ikke være rom for særlig mange feilskjær.

Det ligger nå en rekke påtrengende oppgaver og venter på løsning i den økonomiske politikken også på kort sikt. Vi har et vanskelig pris- og kostnadsproblem, og vår evne til å handtere dette vil være avgjørende for utviklingen på en rekke andre områder. Bl.a. vil det ha avgjørende innvirkning på hele den sosiale profilen i våre økonomiske opplegg. Her finnes det i sannhet ingen lett-vint vei å gå. La meg også nevne at industriproduksjonen er lavere nå enn den var i 1974. Produktiviteten er heller

ikke særlig oppløftende. Dette er forhold som vi må drøfte åpent og fordomsfritt. Det er produksjonen vi lever av, og^{også} vår framtidige industristruktur må baseres på at vi har flere bein å stå på. Vi må ikke la oljevirkksomheten bli en slags sovepute som får oss til å slappe av når det gjelder å føre en aktiv industripolitikk.

Det er ingen tvil om at Norge står i en særstilling i forhold til andre vestlige industriland når det gjelder mulighetene til å løse de problemene vi ser foran oss. Vi har en meget tilfredsstillende tilgang på energi. Vi har hatt en utvikling som på mange måter har brakt balanse i økonomien. Vi har en bedre skolert arbeidskraft enn noen gang tidligere. Inntektsutviklingen er rime-
lig tilpasset økonomien. Med en fornuftig politikk bør vi

fortsatt kunne beholde denne særstillingen.

I det politiske arbeid vi skal drive fram til valget, vil det være nødvendig å peile inn de sentrale saker og problemstillinger som vi mener bør prege debatten, og som avklares før velgerne går til urnene neste høst. Disse sakene må selvfølgelig velges ut gjennom en bred debatt i parti og fagbevegelse. På det nåværende tidspunkt må det vel derfor bare bli en del synspunkter og problemstillinger som etter min oppfatning må inn i den politiske debatt vi skal føre fram til valget.

Disponeringen av oljeinntektene står allerede sentralt i en debatt som må virke forvirrende på mange. På den ene side har vi dem som mener at disse inntektene er en ulykke for norsk økonomi og at de aldri burde være tatt inn i den. På den annen side har vi krav fra interessegrupper

og distrikter over hele landet om å bruke enda mer til å løse ennå uløste oppgaver.

Jeg vil da bemerke at vi jo allerede har disponert ganske store deler av denne inntekten - også den framtidige. Det ga oss bl.a. muligheter til

å innfri målsettingen om den fulle sysselsetting. Det skjedde delvis ved lånte penger, og disse lånene må vi nå betale tilbake. Det vil ikke bli forstått hverken hjemme eller ute dersom vi ikke nå sørget for å bruke av de forholdsvis store inntekter oljevirkksomheten gir oss, til nedbetaling av den gjeld vi har pådratt oss under oppbygningsperioden ute i Nordsjøen.

Det er ganske klart at oljeinntektene vil gi oss en langt større handlefrihet enn f.eks. våre nordiske naboland vil ha i åra framover. Men det vil ikke si det

samme som at vi kan foreta en nærmest ukontrollert innsprøyting av nye inntekter i vår økonomi. Det er opplagt at med et for sterkt press i økonomien vil kostnadene igjen kunne stige til et nivå som vil true sysselsettingen. Vi må først og fremst ta sikte på fortsatt å ha et næringsliv som er rikt og variert

og som gir grunnlag for meningsfylt sysselsetting for de store grupper. Vi må avvise ethvert forsøk på å gjøre norsk økonomi helt avhengig av oljevirkksomheten. En slik avhengighet vil være en ulykke for Norge, både på kort og på lang sikt.

Det er sannsynlig med den utvikling vi nå ser ute at kampen mot inflasjonen også må få høyeste prioritet i vårt land. Vi må utvikle virkemidler som kan gi oss muligheter til å styre prisutviklingen, og vi må få oppslutning om disse virkemidlene i opinionen. Men la meg slå fast

at vi avviser

å følge de land som bruker arbeidsløsheten som et middel i kampen mot inflasjonen. Vi kan i dag notere mangel på arbeidskraft i store deler av landet, mens det i enkelte områder er en, etter våre forhold, høy ledighet. Det er sannsynlig at vi vil møte denne situasjonen også i åra framover. En sentral oppgave må derfor være å mobilisere de ledige ressursene der de er, først og fremst ute i distriktene. Det forutsetter en aktiv distriktspolitikk og en arbeidsmarkedspolitikk som er enda mer selektiv enn den vi har i dag.

Jeg har tidligere nevnt den bekymringsfulle svikten i industriproduksjonen. Det vil vel ikke være mulig å endre dette bilde uten en sterkere innsats og ^{økt} effektivisering av produksjonen i deler av industrien. Dette er avgjørende både for vår industris konkurransevne ute og for å dempe på

kostnads- og prispresset her hjemme.

Vi er vel også nødt til å se nærmere på og drøfte hvordan man skal kunne motvirke at smågrupper i nøkkelposisjoner i arbeidslivet kan tvinge til seg langt gunstigere arbeids- og lønnsvilkår enn andre lønnstakergrupper. Dette må virke urettferdig overfor de store grupper av lønnstakere som lojalt har akseptert rammen for inntektsoppgjøret - en ramme som vel de fleste mente var maksimum av det vår økonomi kunne absorbere. Det vi har sett i den senere tid kan ha smitte-effekter som kan komme til å øke kostnadspresset langt utover det som er forsvarlig.

Spørsmålet er også reist om vi ikke må se nærmere på enkelte av de tiltak som arbeidsmiljøloven har

pålagt såvel private som offentlige arbeidsgivere å sette ut i livet. Det lå helt andre økonomiske forutsetninger til grunn da loven ble vedtatt. Jeg synes vi uten videre skal innrømme det. Det må være ganske klart at det ikke her vil bli spørsmål om tiltak som kan svekke lovens betydning innenfor sentrale områder av arbeidsmiljøet. Men hvis konsekvensene av lovens bestemmelser for enkelte ^{delar av} vårt arbeidsliv blir så store at det kan reises reelle spørsmål om det finnes økonomisk grunnlag for tiltakene, så bør vi drøfte dette nærmere. Det er jo da ^{også} spørsmål om arbeidsplassenes eksistens. Disse drøftingene må vi først og fremst ta med fagbevegelsen.

Større effektivitet i produksjonen forutsetter også at vi må godta en større mobilitet og omstilling i produksjon og sysselsetting. Jeg vil med én gang understreke

at dette ikke nødvendigvis betyr det samme som geografisk mobilitet. Omstillingen i vårt næringsliv skal styres, slik at færrest mulig arbeidstakere skal måtte flytte fra ett distrikt til et annet for å få arbeid. Men det kan bety at man må flytte fra én virksomhet til en annen i det distriktet der en bor. Å opprettholde ulønnsom virksomhet i områder der det er muligheter for å stille med noe bedre, kan ikke være god politikk.

De tiltak og virkemidler jeg nå har nevnt vil alle sammen være ledd i en politikk for å holde kostnadene nede og prisutviklingen under kontroll. Det samme vil det være om vi ser på ^{mulighetene for å bremse} veksten i de offentlige utgifter. Ikke minst de mange overføringsordningene i offentlige budsjetter, som synes å vokse så å si automatisk fra år til år, bør bli gjenstand for en kritisk gjen-

nomgåelse. Det er klart at dette ikke er populære tiltak i en valgkamp. Men de er helt nødvendige, om det skal bli plass for de oppgaver som nå presser seg på og krever en løsning i kommende periode.

I en tid med et vanskelig økonomisk klima er det ikke lenger så enkelt å få gjennomslag for at de myke verdier skal prege politikken. Men like fullt så er det vår oppgave. De myke verdier, de som gjør livet enklere og bedre for det enkelte menneske og som tar sitt utgangspunkt i menneskeverdet, skal fortsatt stå i sentrum for Arbeiderpartiets politikk. Større vekt på de myke verdier i samfunnet kan bety kortere arbeidstid for småbarnsforeldre, hjelpeordninger for de med omsorgsoppgaver i hjemmet, et godt utviklet bo- og nærmiljø og støtte og hjelp til grupper som i dag møter vanskeligheter i sin tilværelse. Kort sagt en ut-

bygging av tjenester og muligheter for å skape et mer verdifullt og godt liv for menneskene. Men en slik politikk stiller store krav til det økonomiske grunnlag i samfunnet.

En solid økonomi både for den enkelte og for fellesskapet kan bare opprettholdes gjennom en effektiv og omfattende produksjon. Det forutsetter rimelig energitilgang. Det forutsetter en industri som er konkurransedyktig. Det forutsetter en oljevirkosomhet på et rimelig nivå. Det forutsetter at vi kan stille krav til alle nærings- og yrkesgrupper når det gjelder tilpassing av deres virksomhet.

Det ligger nå en melding om energiproblemene til behandling i Stortinget. Der vil en finne grunnlaget for en fornuftig energipolitikk også i kommende periode. Omfanget av oljevirkosomheten er allerede fastlagt for de kom-

mende 4 år. Den letevirksomhet som nå pågår, vil først kunne slå ut i en eventuell produksjon tidligst om 10 år, kanskje ikke før nærmere år 2000. Men vi må likevel ta stilling til hvor fort vi skal gå fram og hvor omfattende denne virksomheten skal være. Videre vil vi igjen fa en diskusjon om hvem som skal ha kontrollen over oljevirkosomheten. Høyres angrep på Statoil viser at vi nok ikke er ferdig med diskusjonen om det er folkevalgte organer som skal ha herredømmet over virksomheten på kontinentalsokkelen eller om styringen skal overlates til de store private selskaper.

Vår hovedlinje må imidlertid være klar:

Det er samfunnet som skal ha kontrollen med oljevirkosomheten på norsk kontinentalsokkel. Det er fellesskapet, ikke private norske eller utenlandske interesser som skal forvalte inntektene. Samtidig må vi være villige til å drøfte

hvor langt selve "fornorskingen" av virksomheten skal føres. Her vil hensynet til det øvrige næringsliv spille inn.

Regjeringens arbeid med stortingsmeldingen om industripolitikken er snart slutført og vil gi grunnlag for en omfattende debatt om industriens stilling i åra framover. Vi tar sikte på at det skal føres en industripolitikk som kan medvirke til å sikre den økonomiske veksten og til å opprettholde full sysselsetting samtidig med et spredt bosettingsmønster og en variert industristruktur. Det innebærer at vi må legge vesentlig vekt på små og mellomstore bedrifter, men vi må også gi vår storindustri de nødvendige arbeidsmuligheter. Jeg tror at med et bredt opplegg for industripolitikken og energipolitikken vil det

kunne bli enklere å handtere også de mer kontroversielle spørsmål innenfor disse områdene. Problemene fortoner seg ofte anderledes når en må se dem i sammenheng.

Norske fiskere har gjennomlevd en problemfylt tid. Det er i sannhet ikke enkelt for yrkesutøvere og distrikter når det eneste ressursgrunnlag de har basert sitt liv og sitt virke på, plutselig blir betydelig redusert og tildels forsvinner helt. Vi må derfor fortsatt ta kystdistriktenes problemer alvorlig og finne fram til løsninger som sikrer sysselsettingen og fortsatt liv og virksomhet i disse områdene. Regjeringen har lagt betydelig vekt på å utarbeide et spesielt aksjonsprogram for Nord-Norge. Det tar i første rekke sikte på å finne løsninger på de mer kortsiktige problemer. Men det er klart at det kreves en langt større innsats dersom vi skal løse de lang-

siktige problemer vi nå ser i deler av Nord-Norge og enkelte andre kystområder.

Dette dreier seg altså om produksjonen, om selve fundamentet for utbyggingen av vårt velferdssamfunn. Men hvordan inntekter skal overføres og utjamningsordninger praktiseres er også en helt sentral sak. Det er allerede klart at skatte- og avgiftspolitikken kommer til å sette sitt sterke preg på debatten foran valget neste år. I sitt foredrag senere i dag vil finansministeren komme inn på de spørsmål som reiser seg når vi skal diskutere skattepolitikken. Her vil jeg bare komme med noen korte bemerkninger.

La oss som utgangspunkt ha at vi aldri vil kunne konkurrere med Høyre når det gjelder løfter om skattelettelser. Det har vi vel alle fått bekreftet etter at Høyre nå har lagt fram sitt utkast til valgprogram. Det

er simpelthen ikke mulig å løse alle de fellesoppgaver som også Høyre synes å gå inn for når man vil svekke fellesskapets økonomiske fundament på en måte som en her tar sikte på.

Interessant er det forresten å notere i den forbindelse at finansrådmannen i det Høyre-styrte Oslo nå ymter frampå om en øking i skatteleggingen. Så påtrengende er fellesoppgavene der.

Kanskje en bemerkning til om Høyres skatteprogram: Jeg synes det er nesten uverdigg av et parti som ønsker regjeringsansvar nå å gå inn for en reell reduksjon av norsk utviklingshjelp. I en tid med voksende nød i store deler av verden og med et umettelig behov for hjelp skulle altså et av verdens rikeste land slå av på sin hjelpevirksomhet!

Skulle ikke vi ha råd til å overføre en hundredel av vårt nasjonalprodukt til den fattige del av verden, må jeg si at da har vi ikke fortjent å være blant verdens privilegerte.

Vår skattedebatt må ha som utgangspunkt at det ikke er grunnlag for radikal senking av offentlige inntekter. Heldigvis kan vi notere at det i Stortinget er flertall for et slikt syn. Vår skattedebatt må gå ut fra at vi skal opprettholde det nåværende grunnlag for fellesforbruket, at vi kan drøfte fordelingen mellom direkte og indirekte skatt, og at vi ut fra dette skal finne fram til en skattelegging som virker rettferdig overfor skatteyterne.

Heller ikke skattepolitikken kan vi se isolert. Vi må kombinere virkningen av priser, skatter, avgifter og inntektsutvikling på en slik måte at vi får til den rette

fordelingsvirkning. Debatt om skattesystemet kommer vi til å få. Og den bør vi ta. Samtidig som vi sørger for å sette den inn i det rette perspektiv.

Perspektivet får vi bl.a. når vi yender oss mot de sektorer av samfunnet som er helt avhengig av overføringsordningene. Et eksempel er helse- og sosialsektoren. En avisleser må jo få inntrykk av at det i øyeblikket rår den reneste krisesituasjon innenfor helsesektoren. Trass i en storstilet utbygging og enorme overføringer over offentlige budsjetter, synes det som om det hersker den reneste økonomiske nød ved våre helseinstitusjoner, med mangel på sengeplasser og utstyr, underbemanning, sviktende muligheter for å møte de gamles og uføres behov osv. osv.

Det er fort gjort å regne ut at dersom man fullt ut skulle innfri alle de krav som nå kommer fra helsesektoren,

ville det bety en alvorlig knekk såvel for statlig som for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Dessuten måtte mer enn hele tilveksten i arbeidskraften i åra framover kanaliseres inn i helsepleien. Det er klart at dette ikke er mulig. Men vi må finne løsninger på de akutte problemer som er oppstått og komme fram til en organisering av helse- og sosialtjenesten som gir mer igjen for de enorme ressurser som nå settes inn og skal settes inn på dette området.

Samtidig må vi heller ikke glemme de mindre grupper som har behov for fellesskapets assistanse. Det gjelder de som er kommet på samfunnets skyggeside. Det gjelder de syake grupper, ofte tallmessig små, men med et like rimelig og rettferdig krav om hjelp og omsorg som de større og sterkere grupper har.

De eldres situasjon vil også måtte stå i sentrum. Det dreier seg om en stadig større del av befolkningen som må få muligheter til å leve et aktivt og meningsfylt liv selvom aldersgrenser, som av mange føles stivbente, setter en stopper for deres direkte medvirkning i arbeidslivet.

Vi må igjen se på de unges situasjon. Den ungdomsmelding som Regjeringen nå arbeider med vil gi et godt grunnlag for en bred debatt om ungdommens problemer. Vi må vurdere hvordan vi best skal kunne organisere utdanningsinstitusjonene slik at tilbudene blir reelle for alle ungdomsgrupper. Vi må stille krav til arbeidslivet om at det selv i en vanskelig økonomisk periode ofrer stor oppmerksomhet på å gi muligheter også for den yngre uerfarne arbeidskraften.

Vi må også drøfte videreføringen av en egen politikk for barn. Regjeringen har nylig lagt fram et forslag om opprettelse av et eget barneombud. Det har ikke vakt like stor begeistring i alle leire. Som vanlig opptrer f.eks. Høyre som reform-motstander. Vi skal imidlertid være klar over at ikke alle barn vokser opp i et veltilpasset og harmonisk miljø. Det er helt klart at det også i vårt moderne samfunn finnes forhold som gjør at de svakeste grupper, og det vil svært ofte være barna, utsettes for urimelig behandling. Dessuten får vi som er voksne, akseptere at det er noe i påstanden om at alle lover og regler i vårt samfunn er utformet av voksne mennesker og kanskje da også i altfor sterk grad, for voksne mennesker. Med et slikt utgangspunkt skulle det være nok å gjøre for et barneombud. Og det skulle også gi oss grunnlag for en me-

ningsfylt diskusjon om hvordan vi skal utforme vår politikk for å gi den yngste generasjon en trygg tilværelse og rimelige utfoldelsesmuligheter.

La meg også si et par ord om boligpolitikken. Jeg skal ikke kaste meg inn i øyeblikkets aktuelle taldebatt. Vi regner fortsatt med at vi skal nå målsettingen for årets boligbygging, og vi forutsetter at også det private bankvesen vil gjøre sitt til at vi når dette målet. Långt mer må vi nå konsentrere oppmerksomheten om den kolossale kostnadsstigning som har gjort seg gjeldende innenfor boligsektoren i den senere tid. Vi kan ikke akseptere en kostnadsutvikling som etterhvert vil gjøre det umulig for vanlige familier å flytte inn i vanlige leiligheter. Når Regjeringen i høst legger fram sin melding om boligpolitikken vil den presentere et grunnlag for en bred drøfting av

problemene. Den skal også kunne gi grunnlag for en bred partimessig drøfting av hvilken linje vi skal legge oss på for den kommende 4-årsperiode. Det blir ingen enkel debatt. Det kan bli spørsmål om omfordelinger som vil berøre mange. Men vi plikter å disponere våre ressurser slik at det ikke skal være uoverkommelig for unge familier å skaffe seg tilfredsstillende bolig. Ansvaret for dette hviler på de statlige myndigheter, men ikke på dem alene. Også kommunene har sitt ansvar. La oss ikke glemme det når boligpolitikken utformes. Det gjelder kostnadssiden, og det gjelder miljøpolitikken, - ikke alltid lett å kombinere.

Videreføringen av demokrati og medbestemmelsesrett vil være en helt sentral oppgave i neste valgperiode.

Når Skytøen-utvalgets innstilling har vært drøftet, og med utkastet til nytt prinsipp-program som bakgrunn, kan vi formulere målsettingene.

Jeg tror at vi nå er kommet dit at vi må innse at i den utvikling vårt samfunn er inne i - både økonomisk og teknologisk - gjør det nødvendig for oss å arbeide videre med utviklingen av det økonomiske demokrati, og da er bedriftsdemokratiet en vesentlig del. For meg er dette viktig av to grunner. For det første er det viktig å organisere et samfunn på grunnlag av medinnflytelse og medansvar. For det andre er jeg sikker på at om vi ikke gjør dette, vil vi få en utvikling i retning av et stadig mer konfliktfylt samfunn.

Vi må drøfte sammensetningen av styrene og bedriftsforsamlingene i våre bedrifter, men det må skje i en større sammenheng. Medbestemmelses- og medansvarsproblemene løses ikke bare gjennom økt representasjon. Jeg tror at også spørsmålet om kapitaldannelsen i næringslivet er av interesse for de ansatte.

Vi kan nå se foran oss en utvikling med stadig mer kapital bak hver arbeidsplass. Kapitaldannelsen er derfor ikke ivesentlig for arbeidsplassenes utvikling og sikkerhet. Det vil vel heller ikke være tilfredsstillende for de ansatte i framtida at deres økonomiske interesser i en bedrift så å si blir kvittert ut med lønningsposen. Deres arbeidsinnsats magasineres i bedriften, og denne delen av det felles resultat reiser også spørsmål om disponering og eierskap.

Vi er kommet ganske langt hos oss når det gjelder representasjon og innflytelse i bedriftenes styrende organer. Men også her kan vi komme lenger. Vi må imidlertid ikke la debatten om dette ene leddet i utviklingen av vårt økonomiske demokrati overskygge det faktum at vi også må få en debatt om kapitaldannelsen.

Når vi så plasserer bedriftsdemokratiet innenfor et utvidet økonomisk demokrati, vil ikke dette lenger gjelde bare medinnflytelse og medansvar innenfor bedriftsporten. Vi må finne kontaktformer mellom det politiske demokrati og vårt organisasjonssamfunn og det økonomiske demokrati - som hittil er blitt sett på som et spørsmål om f.eks. bankdemokratisering.

Vi må skape en helhet, men hele tida på basis av de-

sentralisert ledelse. Å få dette til, er en av de store oppgavene vi nå står overfor.

Det vil kanskje være en langsiktig oppgave, men det opplegg vi velger for neste periode må være skritt på veien i den riktige retning.

Det er ikke mulig i en oversikt som dette å gå inn på alle de oppgaver som vil være aktuelle i forbindelse med drøftingene av det politiske arbeid foran valget.

Det betyr ikke at jeg anser de spørsmål jeg ikke har gått inn på, for å være mindre viktige. Likestillingsspørsmålet for eksempel, vil måtte stå i sentrum, og vi må anviser konkrete veier å gå for å videreføre den prosess som nå er i gang.

Fortsatt har vi viktige oppgaver når det gjelder nærmiljø og natur, slik at den økte fritid får mening og innhold. Vi må også skape forutsetninger for gjennomføring av kravet om utvidet ferie, og vurdere nærmere hvordan dette skal gjennomføres i praksis.

Når vi slik får stilt oppgavene opp foran oss og ser på den verden som omgir oss, kan det hele virke nesten uoverkommelig. Men da bør vi ha klart for oss at det under arbeiderbevegelsens lederskap er skapt slike forhold

i Norge at vi aldri tidligere har kunnet møte utfordringene bedre forberedt og med større muligheter enn i dag.

Det er for tidlig nå å si noe om utsiktene foran neste valg. Familiekrangelen på den borgerlige siden er allerede i gang og bekrefter det vi jo vet på forhånd, at noe reelt regjeringsalternativ ikke finnes på den siden. Jeg tror vi imidlertid skal gå ut fra at det under lederskiktet i de 3 partiene er et sterkt press for å få fram et samlet alternativ. Om de klarer det, vet jeg ikke, men det blir i allfall ikke mer innholdsrikt enn det har vært tidligere.

Vi bør imidlertid for vår del ha klart for oss at vi vinner ikke neste års valg på manglende evne hos våre politiske motstandere. Det er vår egen eyne til å påvise hva vi har gjort og hva vi videre vil gjøre som blir avgjørende for oss. Vi må nå legge grunnlaget for programdebat-

ten ute i partiavdelingene. Når den er avsluttet og vi kan legge fram vårt politiske program utpå vårparten, tror jeg grunnlaget er lagt for en valgkamp som vi kan gå fortrøstningsfullt i møte. Men da må vi stå fram som et samlet parti. Det er forutsetningen for at vi kan overbevise nye velgergrupper om at vi vet hva vi vil, og at vi har evne og vilje til å styre samfunnsutviklingen i riktig retning i en vanskelig tid og en usikker verden.